Весці

Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта

№ 2 (28) 2001

Штоквартальны навукова-метадычны часопіс
Выдаецца з чэрвеня 1994 г.

Галоўны рэдактар:
Л. Н. Ціханаў

Рэдакцыйная калегія:
Н. Г. Алоўнікава
Г. А. Баўтута
В. А. Бондар (*нам. галоўнага рэдактара*)
Ю. А. Быкадораў (*нам. галоўнага рэдактара*)
А. М. Вітчанка
К. У. Гаўрылавец
А. А. Гіруцкі
Т. А. Грыгор'ева
Я. Л. Каламінскі
Л. А. Кандыбовіч
Н. І. Копысава (*адказны сакратар*)
Г. А. Космач
І. А. Новік
А. У. Рагуля
М. Т. Стэльмашук
В. М. Фамін
А. Т. Федарук
І. І. Цыркун
Л. Б. Шнеперман
У. А. Якавенка
М. С. Яўневіч

ЗМЕСТ

Педагогіка

Неўдах С. І. Сістэмны падыход да даследавання праблемы развіцця вышэйшай педагагічнай адукацыі 3

Цімашкова Л. М. Каштоўнасна-асобасныя ўзаемаадносіны выкладчыкаў і студэнтаў як умова фарміравання вобраза гуманістычных зносін у будучага настаўніка 9

Саўчанка Я. А. Фарміраванне духоўна-маральных каштоўнасцяў асобы 17

Літвінюк Н. І. Дыдактычныя ўмовы эфектыўнасці выкарыстання метадаў навучання ў профільных класах 20

Філасофія

Гарбунова Л. А. Эстэтычныя ўяўленні як элемент нацыянальнай самасвядомасці (на прыкладзе гісторыі эстэтычнай думкі Беларусі) 26

Рабаконь М. В. Сацыяльная прастора і час 32

Гайдадымаў Я. Б. Філасофскія абгрунтаванні сацыяльна-палітычнага вучэння амерыканскага пратэстантызму XVIII ст. 39

Кузняцоў В. У. Кансерватыўныя і радыкальныя напрамкі сучаснага хрысціянства аб сацыяльных супярэчнасцях 46

Мовазнаўства

Калечыц А. І. Лексіка-семантычны спосаб утварэння тэрміналогіі 52

Семянькова Г. К. Аб'ём і змест аднаго з мікраядзер семантычнага поля «Прозвішчы жыхароў Віцебшчыны» 56

Кудреватых И. П. Типологические признаки блоков информации в прозаических произведениях М. Ю. Лермонтова........ 63

Бунцевич Л. М. Словообразовательные типы имен существительных с без-...-(н)икъ 71

Сасковец Е. С. Основные пути и способы пополнения лексического состава современного молодежного жаргона 76

Літаратуразнаўства

Снапкоўская С. В. «Як нам вучыцца»: да 125-годдзя з дня нараджэння Цёткі (1876—1916 гг.) 81

Хоміч Т. П. Пазалітаратурныя традыцыі ў паэзіі А. Пысіна.. 87

Максімовіч В. А. Да пытання спецыфікі светапогляднага і структураўтваральнага модуса беларускага мадэрнізму...... 93

Музыказнаўства

Яшчанка В. М. Тыпавыя асаблівасці веснавых карагодаў Магілёўшчыны 100

змест сацыяльнай філасофіі азначала радыкальнае абнаўлен[ие] духоўнага жыцця амерыканскага грамадства.

ЛІТАРАТУРА

1. *Kirk R.* The Conervative Mind. Washington, 1995.
2. *Middlekauff R.* B. Fraklin and his Enemies. Berkley, 1966.
3. *Stoll M.* Protestanism, Capitalism and Nature in America. N.Y., 1997.
4. *Heimert A.* Legacies of the Great Awakening. Addison, 1992.
5. *Lockridge K. A.* A Utopian Commune in Seventeenth Centur[y] New England. Addison, 1992.

SUMMARY

On the basis of original documents and sources the article deals wi[th] the historic-philosophical analysis of the main paradigmatical of the Ame[ri]can protestant social doctrine in general.

УДК 281.9

В. У. Кузняцоў

КАНСЕРВАТЫЎНЫЯ І РАДЫКАЛЬНЫЯ НАПРАМКІ СУЧАСНАГА ХРЫСЦІЯНСТВА АБ САЦЫЯЛЬНЫХ СУПЯРЭЧНАСЦЯХ

У XX стагоддзе рэлігіі ўступілі з грузам традыцый су-праціўлення новым ведам і рухам за абнаўленне жыцця. Пануючыя цэрквы карысталіся падтрымкай дзяржавы і афіцыйным прызнаннем, рашуча выступаючы супраць дэмакратычных рухаў. У выніку ў шырокіх слаях насельніцтва многіх краін было распаўсюджана перакананне, што рэлігія не дапамагае прыгнечаным і эксплуатуемым у барацьбе за лепшыя ўмовы існавання, а часта перашкаджае іх намаганням.

У час, калі сацыяльныя хваляванні і памкненні да абнаўлення грамадства ахапілі ўвесь свет, рэлігія заставалася апорай тых сіл, якія супраціўляліся любым пераменам, зберагаючы старыя парадкі. Менавіта таму ў пачатку стагоддзя яна падверглася справядлівай крытыцы за тое, што займаецца незямнымі праблемамі, у той час калі чалавек пакутуе тут і цяпер. Крытыка адрасавалася і да каталіцкай іерархіі еўрапейскіх і лацінаамерыканскіх краін, і да рускай праваслаўнай царквы, якая прыслужвала самадзяржаўю, і да пратэстанцкай царквы, што

[illegible] інтарэсы вышэйшых і сярэдніх класаў у Англіі, Паў[illegible] Амерыцы, Бельгіі, Германіі.

[illegible] заканчэння другой сусветнай вайны ўступілі ў дзеянне [illegible], што спрыялі ўмацаванню пазіцыі рэлігіі, росту яе [illegible]. Крызіс еўрапейскай цывілізацыі, наступіўшы пасля пер[illegible] вайны, падрываў веру ў навуку і прагрэс, у дзейснасць свец[illegible]тычных каштоўнасцяў. Менавіта ў гэты час рэлігіі [illegible], чым калі-небудзь уступаюць у дыялог з «мірам». Яны [illegible] магчымасці ўнесці ўклад у рашэнне праблем, [illegible] перад грамадствам, супрацоўніцтва з «мірам», а не ў [illegible] ад яго.

[illegible] агульнай аснове палітычная і сацыяльная дзейнасць [illegible] у залежнасці ад многіх канкрэтных акалічнасцяў, месца [illegible] ўлічваючы асаблівасці і традыцыі кожнай рэлігіі, пры[illegible] формы. Гэта можа быць заклік да ўзнаўлення трады[illegible] каштоўнасцяў і арыентацыя на кансерватыўныя сацы[illegible] як рэакцыя на перыяды сацыяльнага хвалявання і [illegible] нестабільнасці. Такой, напрыклад, з'яўляецца на[illegible] пратэстанцкага фундаменталізму ў ЗША 70—80-х гг. [illegible] можа быць рэлігійна матываваная арыентацыя на пера[illegible] грамадства: напрыклад, атрымаўшая асабліва шырокае [illegible] ў Лацінскай Амерыцы «тэалогія вызвалення».

[illegible] некалькі агульных пазіцый у поглядах на сацы[illegible] супярэчнасці як прадстаўнікоў кансерватыўнага, так і [illegible] напрамкаў сучаснага хрысціянства.

[illegible]-кансерватары (без адрознення хрысціянскіх кан[illegible]ніст Кайпер, і папы рымскія, і праваслаўныя тэо[illegible] сацыяльнай няроўнасці і выцякаючыя адсюль са[illegible] супярэчнасці бачаць у грэшнай прыродзе паўшага ча[illegible]. Пры гэтым грэх тлумачыпца ў метафізічна-тэалагічных [illegible] — спрадвечнага адлучэння чалавека ад Бога [1, с. [illegible] 41].

[illegible], з пункту гледжання прадстаўнікоў кансерватыў[illegible] хрысціянскай сацыяльнай думкі, пераадоленне [illegible]роднага граху немагчыма пры дапамозе дзеянняў са[illegible]. Больш таго, такія памкненні пераадолення сацы[illegible] расслаення грамадства шляхам сацыяльных і палітыч[illegible] не толькі не даюць рэальных станоўчых вынікаў, а [illegible], прыводзяць да супрацьлеглага: устанаўленне тыраніс[illegible] палітычных рэжымаў, падаўленне любой формы дэма[illegible] і г. д. Менавіта таму, з пункту гледжання кансерватараў, [illegible]туральная Боская воля можа прывесці грамадства [illegible] да станаўлення царства Божага без эксплуатацыі і [illegible] [3]. Адсюль выцякае і рэальная палітычная прак[illegible] кансерватараў, рэзка выступіўшых супраць усякай па-

літычнай барацьбы за сацыяльную роўнасць, за адмаўлен аб'ектыўнасці класавай барацьбы [2, с. 17].

Нарэшце, абапіраючыся на ідэі першароднага граху як пр чыны сацыяльнай няроўнасці, на крытыку канцэпцый паліты най барацьбы супраць сацыяльнай няроўнасці, найбольш пасл доўныя тэолагі-кансерватары (Гагартэн, хрысціянская тэалогія ЮАР эпохі апартэіду, сучасныя неакансерватары і г. д.) пры дзяць да рэакцыйных вывадаў аб неабходнасці моцнага рэпрэсі нага дзяржаўнага апарату, насільна падаўляючага выступлен рэвалюцыянераў, абароны быццам натуральнай няроўнасці па між людзьмі і г. д. [4—5].

Больш памяркоўнае крыло кансерватыўнага напрамку (ідэ лагаў т. зв. ліберальнага каталіцызму і пратэстантызму) асудж маральны бок «дзікага» капіталізму. Але, указваючы на нату ральныя правы прыватнай уласнасці, настойваючы на неабхо насці капіталізму і прыватнага прадпрымальніцтва як умов эканамічнага развіцця, даюць крайне няпэўныя парады а дабрачыннай ролі дзяржавы: асуджэнне сквапнасці капіталіста і г. д., гэта значыць больш дакладна ідэалагічна камуфлююц сваю падтрымку рэальнаму статус-кво [2, с. 8, 15, 29; 6]. Акрам таго, каталіцкая царква прапануе сябе ў якасці арбітра памі прыгнечанымі і прыгнятальнікамі (зноў паўторны рэфрэн а Царкве святой мацеры са спасылкамі на цудоўнае сярэднявечча).

У процілегласць тэолагам-кансерватарам, хрысціяне-рэвалю цыянеры развіваюць і ўзмацняюць рэвалюцыйныя патэнцы хрысціянства па пытаннях сацыяльнай няроўнасці. З пункт гледжання найбольш паслядоўных хрысціян-рэвалюцыянераў, «паўшасць прыроды чалавека караніцца не ў чалавеку асабіста, а ў тых сацыяльных адносінах, у якіх чалавек быційствуе як сацыяльная істота. Грэх не субстанцыянальны, а функцыя нальны» [7, с. 153]. Менавіта таму і магчыма барацьба чалавека з грахом, г. зн. тымі сацыяльнымі адносінамі, якія нараджаюць, з аднаго боку, эксплуатацыю, падаўленне ад прыгнятальнікаў, а з другога — злосць, нянавісць, зайздрасць з боку прыгнечаных.

Паколькі грэх функцыянальны, то кожны чалавек мож стаць хрысціянінам, г. зн. наследаваць Хрыста, яго барацьбу з грахом. Калі б грэх быў субстанцыянальны, як сцвярджаюць тэолагі-кансерватары, то барацьба з ім была б немагчымай. Такім чынам, ні адзін чалавек не змог бы стаць хрысціянінам — ён не змог бы стаць нашчадкам Хрыста. Безумоўна, у барацьбе са злом, грахом па-за сабой — у сацыяльных структурах акаляюча га яго грамадства, чалавек павінен памятаць, што і сам ён не без граху, што грамадскія адносіны заразілі і яго самога нянавісцю, злосцю, пагардай. Але гэта не азначае, што ён павінен апусціць рукі і пакорліва чакаць суда Божага над усім існым. У гэтым

[illegible] сутнасці перастае быць хрысціянінам [8, с. 15]. Ён не [illegible] Бога, нічым яму не дапамагае і не ўдзельнічае ў яго [illegible]

[illegible] тут хрысціянства з опіуму як сродку абязбольван[illegible] і адыходу ад рэчаіснасці, ператвараецца ў ля[illegible] стымулюючае сацыяльную актыўнасць чалавека ў віда[illegible] рэчаіснасці на хрысціянскіх прынцыпах. Яно ператва[illegible] ідэалогіі, камуфлюючай сацыяльныя супярэчнасці, у [illegible] барацьбы супраць гэтых супярэчнасцяў, а з мараліза[illegible] наконт недасканаласці чалавека і грамадства [illegible] палітыку, якая забяспечвае барацьбу супраць гэтых [illegible]ў.

[illegible] узнікае і канцэпцыя грэшнасці самой прыватнай [illegible] скажаючай прыроду чалавека, супрацьпастаў[illegible] людзей другім, развязваючых класавую барацьбу і [illegible] сацыяльныя пачуцці, і ідэя актыўнасці ў барацьбе [illegible] адчужэння чалавека і ідалаў, у якія ператвараюц[illegible] адчужэння (дзяржава, нацыя, сям'я) [7, с. 157; 8, [illegible] У гэтых адносінах тэалогія з метафізічных спекуляцый [illegible] грэшнай прыроды чалавека паступова ператвараецца ў [illegible]-філасофскае вучэнне, якое разглядае рэальныя сацы[illegible] адносіны, што спрыяюць грэхападзенню чалавека і [illegible] сродак рэальнай барацьбы з гэтымі структурамі.

[illegible] адрозненне ў падыходах тэолагаў-кансерватараў [illegible]-рэвалюцыянераў да праблем сацыяльнай няроўнасці [illegible]ецца і ў іх пазіцыях да пытанняў нацыянальных і [illegible] супярэчнасцяў, а таксама да глабальных праблем [illegible]

[illegible] кансерватыўнага напрамку хрысціянства ў той ці ін[illegible] апраўдваюць сутнасць нацыянальных і расавых су[illegible]. Так, рэфармісцкая царква ў ЮАР эпохі апартэіду [illegible] яго сістэму, спасылаючыся на грэшнасць усяго свету, [illegible] падзелу рас і нацый для таго, каб кожная з іх [illegible] развівалася [10]. З пункту гледжання пратэстанта [illegible] сацыяльная і эканамічная няроўнасць розных народаў і [illegible] апраўдваецца Божым промыслам, паколькі для Бога на[illegible] — не больш чым кроплі ў вялізным моры яго про[illegible] [illegible], с. 81, 84]. Рымская царква зберагла маўчанне ў [illegible]раўскага знішчэння цэлых народаў (магчыма, так[illegible] спасылаючыся на незразумелы для чалавека вялікі про[illegible] Бога) [11]. Характэрна і тое, што рух Салідарнасці ў Поль[illegible] (як бачым сёння) ператварыўся ў рэакцыйны, клеры[illegible] таксама не зачапіў глыбінных асноў і прынцыпаў сучас[illegible] цывілізацыі (па прызнанні саміх клерыкальных ідэолагаў гэ[illegible] у адрозненне ад «тэалогіі вызвалення», а быў нацэ-

лены на вузканацыянальныя, эгаістычныя мэты [7, с. 84]. У лепшым выпадку тэолагі-кансерватары абмяжоўваюцца тым маралізатарствам адносна бедстваў у краінах «трэцяга свету», нічога не прапануючы для рашэння ўїх праблем [2].

Бяссільнае маралізатарства, якое імкнецца скрыць рэальнасць, праяўляюць тэолагі кансерватыўнага напрамку і да экалагічных праблем. А сцвярджаючы непахіснасць патрыярхальных традыцый сярэдневяковага хрысціянства, буржуазнай сям'і (хаця ў рэальнасці яна перажывае цяжкі крызіс), выступаючы супраць абортаў, каталіцызм з'яўляецца адкрытым прыхільнікам сексізму.

У супрацьлегласць гэтаму хрысціяне-рэвалюцыянеры развіваюць менавіта тыя інтэрнацыяналісцкія рысы, што былі характэрны з моманту ўзнікнення хрысціянства і да сёння ўласцівы хрысціянскаму руху [12].

Менавіта ў супрацьлегласць гэтаму тэолагам-кансерватарам, якія распаўсюджваюць ідэі так званага нацыянальнага хрысціянства (паляк — католік, рускі – праваслаўны), хрысціяне радыкальнага напрамку падкрэсліваюць інтэрнацыянальныя асновы хрысціянства, дзе нацыянальныя асаблівасці з'яўляюцца не столькі рухаючым элементам хрысціянства, колькі перашкодай на шляху братэрства. На іх думку, для гэтага неабходна адмовіцца ад нацыянальнай выключнасці і заходніцтва, звярнуць увагу на рэальныя патрэбы і праблемы краін «трэцяга свету» і ўдзельнічаць у вырашэнні гэтых праблем [7, с. 173].

Хрысціяне-радыкалы лічаць, што некаторыя ідэі хрысціянскага аскетызму змогуць вырашыць і экалагічныя праблемы, калі адмовяцца ад заходнееўрапейскіх і амерыканскіх мадэляў спажывання і спосабу жыцця. Нарэшце, ажыццяўляючы пераінтэрпрэтацыю хрысціянства [7, с. 156] у духу адмаўлення ад патрыярхальнасці, яны ставяць на парадак дня рашэнне праблемы сексізму.

Разам з тым асаблівасцю хрысталагічных канцэпцый тэолагаў радыкальнага напрамку адносна нацыянальнай няроўнасці, праблем краін «трэцяга свету», ідэй барацьбы з традыцыйнай патрыярхальнасцю з'яўляецца рэальная сацыяльна-філасофская пастаноўка праблемы: што неабходна зрабіць, каб вырашыць дадзеныя праблемы, а не абмяжоўвацца пустым маралізатарствам і заклікамі да дабрачыннасці? Яны перакананы, што Захад нясе адказнасць за беднасць і сацыяльную няроўнасць у краінах «трэцяга свету». Тут размова павінна ісці не аб дабрачыннасці, а аб пакрыцці страт, аб салідарнасці. Без сапраўднай салідарнасці не будзе і сапраўднага хрысціянства [13].

Сацыяльна-палітычныя перамены, што адбыліся ў апошнія дзесяцігоддзі ў свеце, вельмі адбіліся на настроях радавых

[illegible] служыцеляў у многіх краінах, што раз[illegible]. А гэта, у сваю чаргу, дазваляе зрабіць выснову, што [illegible] хрысціянскай сацыяльнай думкі не павінны адысці [illegible] перaўтварэнняў.

ЛІТАРАТУРА

[illegible] А. Lectures on calvinism. Michigan, 1978. P. 85.
[illegible] социального христианского учения. М., 1991.
[illegible] P. 82.
[illegible] С. А. Теология смерти. Очерки протестантского мо[illegible]. М., 1991. С. 195—196.
[illegible] А. А. Феномен консерватизма // Вопросы философии. [illegible] № 5. С. 72.
[illegible] Ю. Социальное учение католической церкви. Опыт [illegible]го анализа. Рим; Люблин, 1994. С. 66.
[illegible] в церкви? (Теология освобождения). М., 1990.
[illegible] Христианин в обществе. Познаваемость Бога. Бармен[illegible] декларация // Социально-политическое измерение хрис[illegible]. Избранные теологические тексты 20 века. М., 1994.
[illegible] Х. Христиане и коммунизм. М., 1994. С. 61.
[illegible] *В. И., Радугин А. А.* Христианская теология и [illegible]. М., 1979. С. 255.
[illegible] Г. Голакауст и политическая теология // Актуальные [illegible] современной зарубежной политической науки («про[illegible]» теология политики). М., 1993. Вып. 5. С. 55.
[illegible] Х. Мирской град. Секуляризация и урбанизация в тео[illegible] аспекте. М., 1995. С. 71.
[illegible] *Б.* Будущее христианства. По ту сторону буржуазной [illegible] // Вопросы философии. 1990. № 9. С. 83.

SUMMARY

[illegible] distinguishes some general issies and views of the represen[illegible] modern Christianity conservative and radical tendencies on [illegible]tions. The author is investigating some peculiarities of the [illegible] conceptions of the radical and conservative tendencies on na[illegible] inequalities and also the global problems of manking.